

Fjärde roten, tomt 17

Kvarteret Värnamo

Sextonde roten 1637–57	Drottninggatans s. sida Ö. Hamnen – Ö. vallen
Åttonde roten 1657–70	4.16, 4.17 (samband m. 3.73 och 3.74), 4.18: Drottninggatan 43

Skepparen Erik Tolleson R16 4.17

1644: 3 mtl, 1645: 1 mtl, 1646–48: 2 mtl

Kari Erich Tolles R16 1649: 1 mtl

Skepparen var troligen identisk med en Erik Tolleson, som 1643 enligt mantalslängden bodde hos *Per Eriksson kopparslagare* (18 roten 1637–48) och Eriks hustru *Karin Pedersdotter* var sannolikt dennes dotter.

”Trina Eriks” vände sig i kämnärsrätten den 1.3.1643 mot Erik Tolleson, till vilken hon för ett lån på 8 rdr pantsatt en klädning (ej damplagg utan mansdräkt). Den skulle ”igenom hans hävd vara försliten”. Erik Tolleson svarade den 10 mars att han inte hade ”bemalte klädning icke öfwer 3 eller 4 gånger opå sig hafwa draget”. Omsider förlikades parterna ”efter langsam strid” på så sätt att Erik Tolleson skulle betala Trina Eriks 4 rdr till och sedan behålla dräkten för eget bruk.

Herr Nils Börgesson lät den 28.6.1650 i underrätten inlägga *sal Erik Tollessons* skeppares broders vittnesskrift innebärande att *David Binning* själv hade försålt Herr Nils Börgessons med Erik Tolleson försända 4 skeppund stål till en skotte i London i England och uppburit betalning därför. – Joen Arfwedsson skulle kontakta David Binning, som nu befann sig i Kungälv

Herr Weddich Dellinghausen pretenderade den 15.5.1648 vid RR på 39 rdr i *sal Erik Tollessons* gård. Herr Hans Macklier inlade den 4.10.1647 i rådhusrätten en obligation av den 8.7.1647 till honom på 108 rdr 47 s att betala före nästkommande höst. Erik Tolleson hade pantsatt honom både rörlig och orörlig egendom av vad namn den hava kunde.

Hans Spåneman (Spöneman?) pretenderade 137 rdr i *sal Erik Tollessons* kvarlåtenskap förmedelst obligation utgiven den 1.7.1646.

I april 1647 vände sig Erik Tolleson i kämnärsrätten mot *Peter Johanssons tjänare Hans Krus från Hamburg* och begärde, att Hans Krus skulle gottgöra honom för de kostnader och den skada på sitt skepp, som han hade ådragits Anno 1647 genom Hans Krus förvållande Hans Krus hade delvis befraktat skeppet. Hans Krus hävdade, att han ingalunda var orsak till att Erik Tolleson blev kvarliggande här med sitt skepp över vintern 1644 utan skeppet blev med sitt ineliggande gods kvarhållet här på grund av det danska krigets utbrott. Nya bevis borde inskaffas. Om detta se också *Ingeborg Bartel Larssons*.

Erik Tolleson levde 8.7.1647 men var död 2 nov. samma år.

då *Måns Andersson skeppstimmerman* pretenderade 28 rdr ur sal Erik Tollessons efterlåttna egendom efter lag och dom i Helsingör.

Michel Jönssons änka pretenderade på Erik Tollessons sterbhus 25 rdr (När? 28.4.1648?)

Christoffer Körman ifrån Hamburg pretenderade på Erik Tollessons sterbhus efter obligations lydelse 14.9.1643 på 108 rdr, resterade 58 rdr.

Herr Hans Spalding pretenderade 50 rdr på samma sterbhus.

Genom *Matthis Andersson* fordrade *Gert Mikaelsson* den 22.3.1648 vid kämnärsrätten Erik Tollessons änka. Hon begärde uppskov, så att hon kunde gå igenom de skrifter och handlingar, som fanns efter hennes sal man och finna, vad som fanns att betala skulderna med.

Herr Hans Macklier inlade den 4.10.1647 i rådhusrätten en obligation av den 8.7.1647 till honom på 108 rdr 47 s att betala före nästkommande höst. Erik Tolleson hade pantsatt honom både rörlig och orörlig egendom av vad namn den hava kunde.

Hans Spöneman pretenderade 137 rdr i sal Erik Tollessons kvarlåtenskap förmedelst obligation utgiven den 1.7.1646.

Herr Weddich Dellinguhausen pretenderade den 15.5.1648 vid RR på 39 rdr i sal Erik Tollessons gård .

28.5.1650 inlade sal Erik Tollessons änka inventarium på vad som hade funnits i förråd efter hennes sal man och vad som fanns att betala skulderna med. Hon hade begärt att få cedera bonis och kreditorerna skulle komma tillsammans en bestämd dag för överläggning och förlikning.

Herr Nils Börgesson lät den 28.6.1650 i underrätten inlägga sal Erik Tollessons skeppares broders vittnesskrift innebärande att *David Binning* själv hade försålt Herr Nils Börgessons med Erik Tolleson försända 4 skeppund stål till en skotte i London i England och uppburit betalning därför. – Joen Arfwedsson skulle kontakta David Binning, som nu befann sig i Kungälv

Erik Tollessons änka Karin Persdotter ägde efter Per Kopparslagares död hans gård (enligt Berg, Göteborgs husägare och tomter). Hon klagade den 11.7.1651 över att Erik Tollessons måg *Börge Göttersson kopparslagare* hade avhänt henne gården. Det måtte röra sig om en annan gård än denna som för skuld övertogs av Nils Börgesson – se nedan.

Omkring 1652 inflyttade Börge kopparslagare (se 7.22) i Per kopparslagares gård. Erik Tollessons änka var död före aug 1653, ty Börge Kopparslagares hustru förklarar sig 3.8.1653 ingenting ha ärvt efter modern utan Börge Kopparslagare hade löst gården av sin sal svärmoders kreditorer. Men möjligen hade Karin Pedersdotter hunnit gifta om sig ty så sent som 7.12.1670 krävdes *Sven snickare* på hans antecessor sal Erik Tollessons vägnar (kanske en yngre E. T.)

Erik Tolleson efterlämnade utom Börge kopparslagares hustru två döttrar till: *Abeluna Erikdotter*, och en dotter, som var mor till *Lars Pedersson i Jönköping*. Vid kämnärsrätten överenskom den 1.10.1656 Lars Pedersson från Jönköping med Börge Kopparslagare om arvet efter Lars Pederssons moster Abeluna Erikdotter. Börge Göttersson skulle betala 10 rdr till Lars Pedersson och sedan tillträda allt löst och fast efter Abeluna. – Sven och Oluf Böker omtalas i mantalslängden 1649 som boende hos Kari Erik Tollessons.

Sven och Olof Böker hos Kari Erik Tolles R16 1649: 2 mtl

243 *Anders Bökers änka*, el *Siri Böckers* 1657–16 1658–61: 1, 1662– 63: ½ mtl, 1666–69, *Sven Böcker* 1670 4.17

Willum Willemsson

(endast omtalad i rote 7 1644, 1646, gift 23.8.1635 m *Nelke Buntz*, hans barn dött april 1644) betalade den 7.9.1646 7 1/2 d smt i huseköpspenning för Erik Tollessons hus. Troligen fullföljdes inte det köpet, ty en ny (mindre) försäljning följde. Den 3.3.1651 lät Nils Börgesson uppbjuda Erik Tolles gård, som sålts för 210 rdr (Huseköpspenning 3:-) till

RM Anders Hansson R16 4.17 rotemästare i åttonde R

1650–51 1 mtl, 1655: 2 mtl, 1656: 3.4 1657: 1.18 (VIII), 1657h: 18 1658: 4, 1659–1661: 2½, 1663: 1¼, änkan 1665.

Notarius Christian Schotte förordnades enligt överrätten den 5.2.1666 till att låta *hustru Anna Andersdotter* besvärja inventarium efter sin sal man Anders Hansson.

Jöns Cron 1663: 1½

Den 12.12.1666 krävde *Gunilla Andersdotters* fullmäktige *Peder (Börgesson) Swärting* Sven Jonsson på 115 24 öre kopparmynt, som resterade på ett parti salt, som hade krediterats

Sven Jonsson Trost

(1666, 1670–72)

hustrus förre man sal Anders Hansson. Sven Jonsson uppgav sig icke ha någon kunskap om denna handel. Senare vid överrätten den 16.1.1667 visade det sig, att kravet gällde 80 tunnor salt, som (*Gunilla Andersdotters* avlidne man) *Lars Larsson* lämnat Anders Hansson i april 1664 för 10 d kmt tunnan. Sven Joensson hävdade, att det gällde 9 daler tunnan.

En Sven Joensson fick burskap 11.2.1647. Vid Askims häradsrätt i juni 1669 sade sig Sven Joensson från Göteborg ha pretentioner på sin hustru Anna Andersdotters vägnar på *länsman Lars Joenssons* fader *Joen Larsson*. Det gällde en assignation av *Per Haraldsson* till sal Joen Larsson.

Vid kämnärsrätten vände sig *David Mattssons* tjänare *Lars Bratt* mot rådmann Peder Haraldssons utskickade *svåger* Sven Joensson rörande 6 tunnor salt.

Sven Joensson var tydligen en stor förbrukare av tunnor i sin salthandel. Följande förtjänar att relateras just på "Böckaregatan". Vid överrätten 18–22.8.1664 anklagade Sven Joensson *Nils Hansson* för att han hade beskyllt honom för att bruka falska tunnor. Det anställdes förhör med stadens tunnbindare om saken:

Jöns böcker vägrade avlägga ed på grund av sitt svågerskap med Nils Hansson. Han berättade i alla fall, att Sven Jonsson för några år sedan hade av honom begärt ringare tunnor av storlek än de borde vara av. Han sade sig då ha svarat: "Det må fanen göra". Sven hade inte fått några tunnor.

Av *Sven Jonsson* och *Sven Larsson böckrar* hade Sven Jonsson aldrig begärt några tunnor.

På rättens tillfrågan sade *Per böcker*, att Sven Joensson av honom hade begärt, att han inte skulle göra de beställda tunnorna för stora. Därtill sade han sig ha svarat: Jag vet väl, huru jag skall göra dem.

Olof Böcker berättade, att Sven Jonsson 4 år tidigare hade begärt av honom att göra några tunnor åt honom, som inte var för dryga "hwarpå han säger sig hafwa swarat det gör ingen ährlig karl, men inga tunnor av honom bekommit"

Av *Lars Böker* hade Sven Jonsson beställt 1½ läst tunnor, som han inte ville behålla, eftersom de var ”för dryga”. Han hade ändå gjort dem efter rätt mått.

Nils Andersson böcker sade att han aldrig hade gjort för små tunnor åt Sven Joensson. De hade alltid rätt mått. Borgaren *Carl Olofsson* invände, att när han ville köpa tunnor av Nils Andersson böcker hade denne sagt, att tunnorna var för små för Carl Olofsson, eftersom Sven Jonsson hade beställt dem åt sig. Nils nekade enständigt att ha sagt sådana ord till Carl Olofsson.

Till slut berättade *Torsten (Rearsson) böcker*, att han aldrig hade gjort annat än tunnor av rätt storlek till Sven Jonsson.

Den 29.10.1672 berättade *vaktmästaren vid Nya Elfsborg Anders Andersson*, att han hade slutit köp med Anders Hanssons efterleverskas nya man Sven Joensson Trost om den avbrända tomt, som de bebott på Drottninggatan mellan avlidne *Anders Håkanssons* tomt i öster och *Elias Halwardssons* tomt i väster (4.17). Nu hade förmyndaren för sonen *Hans Andersson Gunnar Olofsson Gryta* för 120 rdr sålt tomten till

”kannegjutaren” *Lars Töresson* också kallad *Lorentz Tenngjutare* (se Tilläggsfiler ”Tenn”)

1673–81

som lagbjudit tomten den 24 oktober (se också EIIa:1). Sven Joensson Trost hade begärt att få börda tomten. Magistraten fastställde dock trots Anders Anderssons och Sven Joenssons protester *Lars Töressons* köp, eftersom *Gunnar Olofsson* var av rätten tillsatt förmyndare (En *Olof Trost* var 1666–70 bosatt 9.37 (kv. Enigheten). *Lars Joensson* på Brännös styrman *Severin Joensson Trost* omtalas i Göteborgs domböcker 1666–67: han säges vara bosatt i Kungälv.)

Mikael Christensson tenngjutare hade gett sig av (om honom och *Mikael Rasmusson tenngjutares* strid med nedan nämnde *Lars Töresson* om stenformar se 4.133), varför det kan tyckas som om det fanns plats för en ny tenngjutare i Göteborg. Den 29.8.1670 anmälde sig också en sådan för magistraten. I protokollet presenterades han på detta sätt: ”En tenngjutaregeselle *Lars Tyrison*, som sade sig 19 år på sitt handwerk wandrat hafwa, Item en kopparslagare *Casper Wohlfart wid nampn*, gofwo sig an att wilja sättia sig här ned, och idka sine hantwerk.

Desse gafs till besked, att de sig först wäl behövde betänka, om de sig här skulle kunna nära, och sedan med sine Mestarebref framtee; hwaruppå dhe Magistratens assistens och benägenhet uthi dhenne dheras begäran hafwer att förwenta.”

Den 4 oktober samma år fick *Lars Tyrison* tillåtelse att slå sig ned i Göteborg, sedan han visat brev från ämbetet i Stralsund, ”om sin lära och förhållande i samma ämbete”. Den 10 oktober erhöll han tillsammans med kamraten i Stralsund *Casper Wohlfart* sitt burskap och beviljades ett års frihet från borgerlig tunga. ”Den nyss ankomne kopparslagaren” *Casper Wohlfart* lovade enligt resolutionsboken den 12.12.1670, att ”göra rören på stadens watspruta fast better och starkare än dhe af hans embetsbroder *Bruusen* gjorde äre, hwilket intet kunna hålla. Hwilket tillbod Rådet antog.” *Casper Wohlfart* blev stamfader för en stor och välkänd Göteborgssläkt.

Skrivarna använder många former för *Lorentz tenngjutares* efternamn. Han kallas ömsom *Töresson*, *Tyrison*, *Tönnesson* och *Tholsson*. Ett brev i magistratens registratur (Ba:2) den 4.9.1674 handlar om att borgaren och tenngjutaren *Lars Tholsson* hade angivit ”sig vara sinnad något till sitt handwärik arbeta och gods härifrån till Wänersborg att föra till marknaden. Men alldenstund han sitt handwärik i Stralsund lärdt hafwer, hemförandes dädan ett wackert testimonium, wisar honom wara för Mästare godkänd, som hans wittnesbörd från Stralsund uthwisar, likawäll, efter-

som här icke något gille är i det handtwärket, och (han) icke ähn ähr i Stockholmske tenngjutare embetet inkommen, befahrade han hinder etc”, när han skulle sälja sina produkter på marknaderna.

I slutet av augusti 1684 stämde hustru *Helgia Hansdotter Lorentz tenngjutares hustru Catharina Kuhn* för fällda injurier och skällsord. Helga skulle ha kallats ”kråtta” på svalen. Catharina Kuhn ansåg inte att det var något ”klenenamn”, vilket dock rätten bedömde det som. Antagligen ville hon antyda att Helga var grälsjuk. Catharina Kuhn blev också stämd vid kämnärsrätten den 20.4.1687 av *snickaren Jacob Gunther* (4.124) för ”hugg och slag och överfallande”, som hon skulle ha tillfogat hans *läregosse Johan Hemmingsson*. Orsaken till överfallet skulle kunna vara, vad som framkom vid kämnärsrätten den 16 sept samma år, att Johan Hemmingsson hade lånat en stenform av henne, som han borde återleverera. Då var Catharina Kuhn änka.

Den 5.9.1688 krävde *handelsmannen Dietlar Hagher Lorentz tenngjutares änka hustru Catharina Kuhn* på skuld. Den 5.6.1689 presenterades vid rätten följande av henne utställda obligation: *Jon Larsson* har ”mitt gårdeköp i pant för 30 rdr courant, där som är någon wän, som försträcker honom de penningar, så skall jag riktigt betala intresse på en kort tid. Räntan skall betalas av mig Lorentz tenngjutare (änka) till Martini dag 2 rdr courant. 1684 den 9 aug. Catharina Kuhn.”

Den 5.11.1689 lät Dietlar Hagher lagbjuda sal Lorentz tenngjutares änkas hus och gård på Drottninggatan belägen emellan *skräddaren Nils Thoressons gård* å den östra och *Sven besökares* å den västra (efter laga dom).

Det bestämdes den 8.4.1690 att *stadsbudet Anders Svensson* på magistratens vägnar samma dag skulle tillsäga Lorentz tenngjutares änka, att hon antingen utlöste *Jöns Lind* och Dietlar Hagher från deras fordringar i gården eller också inrymde dem huset nu till Påsk, ”emedan hon i rättan tid om utflyttning tillsagd är”. Enligt tomtöreslängden 1696 ägde Jöns Lind denna gård, som omfattade en hel tomt, utöver den som han tidigare ägde på andra sidan gatan

(4.119).1715 ägdes gården av Jöns Linds änka. 1717 kallas Jöns Linds hus öde

Gården betecknas 1720 som *assessor Matthias Schildts* hus och 1730 som

handelsmannen Johan Bergs

andra hus, öde ännu 1731. 1732 hade *accismästaren och kassören Cornelius Asp* inflyttat där som hyresgäst. Johan Berg (burskap 6.4.1730 bodde 1737 själv i gården (tillfälligt 1742 kallad ”Lars Wettermans”).

Hos Johan Berg, bodde 1755 *köpmannen Lars Mellenbergs änka* ”oförmögen och näringslös” och *uppsyningsmannen Harrie Schultz* (se 8.30). Harrie Schultz skrev omkring 1754 till magistraten (EIIb:76, 22.2.1754.), att han i över 30 år hade varit skatt- och inkvarteringsdragare. Han hade nu uppnått 70 års ålder. För lidet år hade han råkat ut för ett olyckligt fall vid Stora Hammens kaj nedanför rådhuset. Det hade fört honom till gravens bredd. Han hade fortfarande små omynliga barn. Han ville nu uppsäga sitt burskap, så att han blev fri från skatter och inkvartering. 1755 bodde *köpmannen Magnus Österman* ”första frihetsåret” hos Johan Berg, som samma år efterträdde Harrie Schultz som sillvrakare och avled 27.2.1759 ”utan arvingar här i riket”. Han ägde enligt bouppteckningen 13.3.1760 hus och tomt på Drottninggatan, gammal och förfallen, värderad 1 250 d smt. Behållningen utgjorde 405:7 daler. Hans första hustru *Eva Gråsten* avled barnlös (bou 11.3.1755). Hon var dotter till handlanden *Gustaf Gråsten* i Stockholm. Hans andra hustru hette *Brita Pauli*, som först gifte om sig med

bokhållaren vid faktor Bauers garveri Erik Staaf,

död 28.8.1761, och vilken alltså ägde gården en mycket kort tid. Han var son till kyrkoherde Staf i Broalösa, död vid bouppteckningen efter sonen den 22.9.1762. 1762 värderades avlidne spinnhusinspektör Staafs gård på Drottninggatan. Brita Paulis nye man

Nils Ulrik Ekman

skrev den 19.5.1765 till magistraten (EIIb:111) att han hade ställt vederbörlig borgen för återbärandet av de arvsmedel som tillkom hans nuvarande hustrus avlidne mans broder *Carl Staaf*, som man inte visste om han levde, eftersom han i många år hade vistats utom riket. Gården, som fortfarande var mycket gammal och förfallen, såldes den 14.6.1763 för 4 722 d smt av till

handelsmannen Sven Brandt,

Av köpeskillingen tillkom Carl Staaf 505 d $\frac{1}{3}$ öre som sidoarv efter sin broder Erik. Sven Brandt lät uppbjuda gården ”mellan tunnbindaren mästare Ifwar Ahlgrens gård å västra och bagaren mästare Johan Janssons hus å östra sidan” den 20.5.1765. Den 28.5.1781 begärde Erik Larsson i Brandbo auktion på framlidne handelsmannen Sven Brandts hus och gård på Drottninggatan mellan grosshandlaren och riddaren Christian Arfwidssons hus å västra och bagaren Möllers å östra sidan. Den hade värderats till 666 rdr 32 skill specie.

I ”sin kära moders Madame Elsa Maria Brandts namn”

köpte

handelsmannen Petter Elfström

på offentlig auktion den 4.6.1781 ”numera avlidne handelsman Brandts” gård för 716 rdr 40 skill specie. Petter Elfström var enligt vad han skrev den 27.6.1781 fortfarande skyldig 583 rdr 16 sk. på köpeskillingen till *dannemannen Erik Larsson i Brandsbo*, varför han pantsatte gården till honom.

Handelsman Petter Elfström ägde gården 1790. Den 11.9.1797 uppbjöds den av *handlanden Johan Minten* och den 19.12.1803 av *handlanden Christopher Lidbeck*.

Senare uppbud av 4.16–4.18

Tomterna 4.16–18 uppbjöds ett flertal gånger av grosshandlare H J Mattsson under tiden 23.12.1839 till 22.9.1873.